

*О. Ф. Овсянюк-Бердадіна,
к. е. н., старший викладач кафедри менеджменту організацій
та інвестицій, Тернопільський національний економічний
університет*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ПОСЛУГ

У статті сформовано концептуальну модель функціонування механізму державних закупівель послуг через призму його організаційної, функціональної, інструментальної та процедурної підсистем, у рамках якої розроблений алгоритм здійснення державних закупівель послуг для державних та муніципальних потреб. У процесі закупівлі послуг за державні кошти диференційовано підходи до використання процедур закупівель залежно від категорійної ознаки сервісного продукту.

The article presents the conceptual model for functioning of state purchase of services mechanism is formed through its organizational, functional, instrumental, and procedural sub-system in frames of which the algorithm for state purchase for services is developed for the national and municipal needs. In the procedure of purchase of services for the state budget money, the approaches are differentiated as to the use of procedures for the purchase depending on the categorical features for services product.

Ключові слова: державні закупівлі послуг, сервісний продукт, модель здійснення закупівлі послуг за державні кошти, процедури закупівлі, суспільні потреби.

Key words: state purchase of services, service product, model for purchase of services for the state budget money, purchase procedures, social needs.

ВСТУП

Трансформаційний період, в якому сьогодні перебуває Україна, характеризується докорінними соціально-економічними перетвореннями, пов'язаними з утвердженням ринкових умов господарювання. За таких умов економічна роль держави залежить не від ступеня втручання у ринковий механізм, а від участі в забезпеченні внутрішніх і зовнішніх умов ефективного функціонування економіки. У цьому напрямі держава має зосередити ресурси на тих цілях, яких слід досягти. Тому на нинішньому етапі розвитку української економіки, враховуючи суспільні, фінансові чинники та передумови необхідності впровадження і застосування дієвих інструментів забезпечення потреб у послугах усіх інституційних одиниць економічної системи, особливо необхідними є діагностика проблем та вдосконалення системи державних закупівель послуг — як одного з найпотужніших інструментів державного регулювання економіки, розвитку конкурентного середовища сфери послуг та виконання соціальних завдань.

У вітчизняній та зарубіжній літературі проблематика державних закупівель розкрита в працях Ш. Бланкарта, А.Б. Золотарьової, Є. В. Крикавського, К.В. Куднєцова, М.А. Ліндерса, Р.А. Масгрейва, П. Спіроса, Дж. Стігліца, І.І. Смотровської, Н.Б. Ткаченко, Г.Е. Фірона, Ф.І. Шамхалова, А. Якобсона, зокрема закупівель послуг — у роботах А.Ф. Мельник, В.В. Морозова та ін. У їх працях державні закупівлі послуг розглянуті як необхідний атрибут функціонування держави у ринковій економіці та інструмент виконання нею своїх зобов'язань.

Водночас все ще залишається малодослідженою проблематика функціонування організаційно-економічного механізму державних закупівель послуг, яка поєднувала б паралельний аналіз функціонального призначення та організаційних передумов здійснення державних закупівель послуг. Причиною багатьох теоретичних, організаційних і методичних проблем у цій сфері є те, що система державних закупівель послуг за останніх кілька років кардинально змінилася — від характер-

ної для адміністративно-командної економіки, до такої, що в цілому відповідає ринковим умовам господарювання. Отже, потребують додаткових досліджень питання місця і ролі державних закупівель послуг в системі державного регулювання економіки, а також сфери, сегментів застосування механізму державних закупівель послуг та інструментів його реалізації.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою дослідження є вироблення концептуальних засад до прикладного застосування державних закупівель послуг як інструмента виконання соціального замовлення суспільства і забезпечення потреб інституційних одиниць державного сектора в послугах.

РЕЗУЛЬТАТИ

Вироблення концептуальних засад до прикладного застосування державних закупівель послуг як інструмента виконання соціального замовлення суспільства і забезпечення потреб інституційних одиниць державного сектора в послугах передбачає пошук алгоритмів визначення потреби у послугах на державному і муніципальному рівнях та їх високоякісного задоволення. У цьому напрямі необхідна диференціація сегментів застосування системи державних закупівель послуг, враховуючи потреби різних категорій сервісного продукту, рівнів проведення та джерел державних коштів.

Передумовою дієвості системи закупівель послуг для державних і муніципальних потреб є обов'язкове введення пріоритетного сервісного підходу в діяльність усіх суб'єктів системи державних закупівель послуг, що передбачає цільове перефокусування їх діяльності на повне задоволення потреб споживачів суспільних та інших видів послуг. Застосування такого елемента сервісного менеджменту в системі державних закупівель послуг забезпечить зростання не лише екстенсивних параметрів, таких як кількість споживачів та виробників послуг, а й інтенсивних, насамперед, форм, методів обслуговування та інших якісних характеристик процесу надання послуг. Як результат застосування сервісного підходу в систему державних закупівель послуг за державні кошти, вся система управління соціально-економічним розвитком суспільства має бути трансформована у систему сервісного управління, котра щодо дії даної моделі буде проявлятиметься у налагодженні горизонтальної та вертикальної взаємодії загальнодержавних, регіональних та місцевих організацій, що зобов'язані здійснювати закупівлі послуг за визначеними законодавством процедурами, з приватними організаціями, зокрема науковими, дослідними та суспільними, для забезпечення різноманітних потреб у послугах і балансу економічних, соціальних, екологічних цінностей, цілей та результатів.

Узагальнена концептуальна модель здійснення державних закупівель послуг за державні кошти у запропонованому вигляді визначає основні блоки, які є сукупністю елементів, що виконують різноманітні функції системи державних закупівель послуг та зумовлені

наявністю множини прямих та зворотних зв'язків — як внутрішніх, так і стосовно зовнішнього середовища, котре репрезентоване детермінантами прямого та непрямого зовнішнього впливу. Таким чином, ендегенними змінними моделі є ресурси, об'єднані у блоки за ознакою спільного вектора функціональної дії внутрішнього середовища моделі. Передумова дієвості моделі лежить у площині її цільової узгодженості із загальною метою державного і муніципального управління, яка в сучасних умовах функціонування змішаних економічних систем проявляється у повноцінному задоволенні потреб суспільства, зокрема щодо послуг.

Стосовно задоволення потреб у послугах інституційних одиниць сектора домашніх господарств, змістовим ядром моделі є вибір моделей соціальної, бюджетної політики, яка визначається кількістю послуг щодо виконання соціального замовлення через систему державних закупівель. За цією логікою визначальним також є вплив меж державного сектора в економічній системі та вибір соціальної спрямованості економічної політики уряду, оскільки чим більшою буде питома вага ринкових інституцій та приватного сектора економіки з одночасною соціальною спрямованістю державної політики, тим більшою стане потреба застосування системи державних закупівель послуг.

Враховуючи функціональне призначення державних закупівель послуг як інструменту забезпечення потреб суспільства у послугах, принципово необхідним є розрахунок показників щодо потреб у них у рамках забезпечення реалізації окремих функцій управління та подальшої їх ідентифікації, враховуючи склад та очікувану вартість, на предмет дії системи державних закупівель. Для цього доцільно застосовувати систему індикаторів аналітичного блоку моделі здійснення державних закупівель послуг на державному та муніципальному рівнях, яка має охоплювати аналіз потреб у послугах щодо забезпечення функціонування установ бюджетної сфери (частка послуг щодо утримання бюджетних установ і в забезпеченні виконання адміністративних функцій) та аналіз потреб у послугах щодо сприяння забезпеченню стандарту життя населення (частка послуг у благоустрої житлового фонду, споживання комунальних послуг, частка послуг для забезпечення функціонування закладів медичного обслуговування, закладів освіти, культури, дорожньо-транспортного обслуговування та інших об'єктів соціальної сфери). У цьому напрямі важливим є врахування діючих норм, нормативів і стандартів надання послуг за кількісними (у розрахунку на цільову групу споживачів) та якісними (визначення необхідного рівня сервісу) параметрами їх надання, які в подальшому стануть фундаментальною основою формування бюджетних запитів та розроблення тендерних пропозицій.

Критеріями розрахунку потреб та здійснення для їх забезпечення закупівель послуг за державні кошти мають бути оптимальна сфера та обсяг розповсюдження сервісного продукту, що

охоплюватиме на цій основі перелік необхідних послуг від мінімально необхідних до максимально доцільних, що надаватимуть у необхідному місці, в необхідний інтервал часу в формі, прийнятній для споживача.

Сукупність розрахованих показників потреб у послугах має бути складовою бюджетних запитів при формуванні бюджету, для ефективного виконання котрого необхідною умовою є застосування програмно-цільового підходу, за якого конкретні потреби у послугах лежать в основі конкретних заходів програм і дають змогу з абсолютною точністю ідентифікувати за визначеними сумами коштів необхідність здійснення тендерних процедур закупівель послуг, враховуючи нижню вартісну межу, і в кінцевому рахунку оцінити ефективність проведення державних закупівель послуг, застосовуючи показники виконання кожної бюджетної програми. Для цього доцільний аналіз ризикованості окремих заходів бюджетних програм за коефіцієнтами виконання бюджету за функціональними витратами стосовно придбання послуг та індексами фінансування функціональних витрат щодо придбання послуг. Високе значення сумарного комплексного показника ризикованості виконання програмних заходів через систему державних закупівель послуг має слугувати сигналом необхідності застосування дієвіших елементів інструментальної підсистеми державних закупівель та доцільності перегляду застосування деяких складових процедурної підсистеми, з метою нівелювання негативних детермінант.

Використання програмно-цільового підходу діяльності організаційних структур системи державних закупівель послуг сприятиме дієвій реалізації чотирьох основних функцій менеджменту, що стосовно функції планування проявлятиметься у прозорій та чіткій функціональній спрямованості закупівель послуг у рамках конкретних заходів економічного та соціального спрямування; щодо функції організації — у чіткій прив'язці до функціональної та відомчої класифікації закупаються послуг, і, як результат, закупівлі точного переліку необхідних сервісних продуктів; мотивації — у спонуканні організацій-замовників до ефективного здійснення процедури закупівлі для досягнення результативності конкретної програми, контролю — у закріпленні повноважень за визначеними суб'єктами виконання конкретного заходу програми.

Застосовувати державні закупівлі послуг у напрямі функціонального охоплення запропонованої моделі доцільно за рахунок розширення кількості не лише інституційних одиниць державного сектора, що зобов'язані закуповувати послуги через застосування тендерних процедур, а й послуг, котрі підпадатимуть під дію тендерного законодавства, що автоматично забезпечуватиме соціальний ефект застосування даного механізму.

Зокрема, розширення кількості послуг у мінімальних соціальних стандартах, що передбачено програмами Кабінету Міністрів України, об'єктивно зумовлюватиме необхідність застосуван-

ня державних закупівель послуг як засобу виконання зобов'язань держави стосовно виконання визначених стандартів зі споживання всім населенням або окремими групами (наприклад, малозабезпеченими) послуг освіти, культурного відпочинку, медичного, побутового обслуговування тощо. При визначенні умов застосування процедур закупівель послуг за державні кошти та графіка їх проведення організаціям-замовникам відповідно до їх сфери діяльності на першому етапі планової роботи необхідно, окрім дослідження ринку, розраховувати нормативи забезпечення щодо наявності на певній території мережі закладів охорони здоров'я, освіти та підприємств, установ, організації соціально-культурного, побутового, транспортного обслуговування житлово-комунальних послуг і нормативи споживання щодо затверджені кількості певних видів послуг.

Таким чином, для узгодження взаємодії аналітичного та ресурсного блоку моделі здійснення державних закупівель послуг на державному та муніципальному рівнях органами загальнопризначення організаційної підсистеми державних закупівель послуг, наперед, органами державного управління в особі відповідних структурних підрозділів, необхідні: аналіз стану сфери послуг на відомчій їй території, моніторинг тенденцій в організації обслуговування, ведення реєстрів організації за різними категоріями сервісних продуктів, що вони реалізують, прогнозування їх діяльності, визначення пріоритетів їх розвитку. Враховуючи високу потенційну можливість використання державних закупівель послуг як катализатора прискореного розвитку окремих сфер життєдіяльності суспільства, збільшення державних закупівель окремих сервісних продуктів може значно підсилити конкурентоспроможність усієї сфери і забезпечити її розвиток, через необхідність збільшення кількості робочих місць, радіусу діяльності організацій у рамках виконання договорів, укладених щодо державних закупівель послуг.

Наступним етапом такої роботи має стати визначення наявності державних організацій, що надають послуги на безоплатній основі чи їх придбання для населення не потребуватиме закупівель, та кількості приватних суб'єктів господарювання у цій сфері, закупівля послуг у яких є необхідною умовою для реалізації місії державної організації і забезпечення соціального стандарту населення з надання послуг.

Інструментально поєднаним із програмно-цільовим підходом здійснення державних закупівель послуг як інструменту позитивних економічних зрушень може бути реалізація програм резервування контрактів для малого бізнесу в сфері послуг. У цій програмі доцільно передбачити можливість резервування контрактів на суми закупівлі послуг, що не перевищують 200000 грн. для суб'єктів малого бізнесу в сфері послуг. Штучно створені умови ринку збуту для даної категорії організації через систему державних закупівель послуг зумовлять позитивний економічний ефект не лише у сфері послуг, а й частково будуть проектува-

тися у площини розв'язання проблем зайнятості населення (зменшення соціальних виплат безробітним), забезпечення необхідним спектром послуг окремих категорій громадян.

Таким чином, у системі державних закупівель послуг у методичних підходах до здійснення та у законодавчому регулюванні необхідно виділити соціальне замовлення як сукупність договорів, котрі розміщують на конкурсній основі між державним замовником та виконавцем, за умовами яких за рахунок державних коштів будуть оплачені соціальні, освітні, культурні, медичні та інші види соціальних послуг, надання яких передбачене для населення на безоплатній чи частково оплатній основі.

Враховуючи визначену законодавством соціальну спрямованість економічного розвитку, необхідність реформування процесу надання соціальних послуг, тенденції розвитку об'єктів соціальної інфраструктури, є висока потенційна можливість отримання позитивних економічних та соціальних ефектів від застосування системи державних закупівель щодо придбання тих видів соціальних послуг, які не надає державний сектор. У цьому аспекті варто зазначити, що у квітні 2007 р. була прийнята Концепція реформування системи соціальних послуг в Україні, яка передбачає застосування гнучких бюджетних процедур, впровадження ринкових механізмів, демонополізацію соціальних послуг та розширення кола постачальників послуг, децентралізацію управління і підвищення ролі місцевого самоврядування у вирішенні соціальних питань. Даним актом передбачено спрямування державних коштів на закупівлю соціальних послуг у секторі громадських організацій, а останим надано право одержувати плату за послуги від отримувачів. На наш погляд, соціальне замовлення держави для надання соціальних послуг варто поширювати не для всіх інституційних одиниць даного сектора, а лише для тих, чії послуги є в переліку соціальних стандартів обслуговування населення і гарантовані Конституцією. Очевидно, що в міру розширення соціальної спрямованості економічної системи даний перелік послуг може збільшуватись у напрямі як екстенсивних (зростання сум закупівлі), так і інтенсивних параметрів (розширення видів соціальних послуг). Водночас, враховуючи висхідний рух економічної системи до соціально орієнтованого типу, що демонструється розширенням спектра використання правових методів регулювання соціальної сфери (за останніх п'ять років в Україні прийнято близько 20 нормативно-правових актів, що регулюють соціальні відносини у суспільстві), є необхідність узгодження декларованих гарантій та фінансових можливостей механізму державного надання соціальних послуг для недопущення дефіциту суспільних ресурсів і надання недоброякісних послуг. Така тенденція нині призводить до збільшення кількості та обсягів фінансування державних закладів, що надають соціальні послуги, до того ж державне фінансування значною мірою спрямовують на утримання даних організацій, а не на безпосередні потреби реци-

пієнтів соціальних послуг. Більше того, практика застосування надання послуг державними організаціями, на відміну від громадських організацій, що пов'язано, насамперед, із відсутністю конкуренції у цій сфері, показала слабку реалізацію принципів адресності з низьким ступенем диференціації задоволення очікувань різних категорій населення. Таким чином, є нагальна необхідність диверсифікації ресурсів та розширення суб'єктів надання соціальних послуг через інструментальну і процедурну підсистеми державних закупівель послуг.

Об'єктивно необхідними передумовами застосування системи державних закупівель послуг мають бути уніфікація, загальновизнана класифікація та встановлення єдиних стандартів надання соціальних послуг. У цьому напрямі необхідно розробити технічні регламенти надання соціальних та інших видів послуг, в яких будуть законодавчо обумовлені вимоги до процесу надання послуг, дотримання яких є обов'язковими. Враховуючи тенденцію до розширення впливу громадських організацій у соціальній сфері та підтвержену ефективність їх роботи, вартим уваги науковців і практиків може бути розроблення комплексної схеми чи моделі надання соціальних послуг, в якій поєднані механізми надання цих послуг державними та приватними інститутами, на основі використання договірних делегованих зобов'язань через механізм державних закупівель послуг.

Обов'язкова умова забезпечення дієвості запропонованих змін — застосування програмно-цілового підходу, яким передбачено фінансування конкретних видів послуг, що гарантує держава, а не закладів, котрі їх надають. Таким чином, необхідно корегувати бюджетне законодавство, що має містити визначені суми видатків на фінансування соціальних послуг. На муніципальному рівні делеговані повноваження щодо надання соціальних послуг слід передавати певним "пакетом послуг" для організації на певній території. Необхідною передумовою цього є комплексна діагностика потреб у соціальних послугах на рівні певного територіального утворення відповідними структурними одиницями органу місцевого самоврядування, що дасть змогу визначити раціональний розмір соціального замовлення. Процедурну підсистему застосування державних закупівель у рамках придбання соціальних послуг слід адаптувати до специфіки даного сервісного продукту, зокрема через узгодження елементів договірної взаємодії та адміністрування, обов'язково вводячи спеціальні показники ефективності тільки через якісний аспект виконання даних договорів. Таким чином, інструменти моніторингу здійснення закупівель послуг будуть взаємодоповнені елементами моніторингу виконання соціальних програм і заходів, що в кінцевому рахунку зумовить якісний дієвий контроль за виконанням державою зобов'язань у рамках надання соціальних послуг.

У такому випадку в процедурній підсистемі механізму державних закупівель послуг юридично необхідним є

обумовлення умов договору, побудованого за принципом трипаризму, де замовником буде держава в особі її інституційних одиниць, зобов'язаних закуповувати послуги, здійснюючи доручені функції, виконавець — як виробник соціально значущих послуг, населення — як кінцевий споживач даного предмета закупівлі, яке в аспекті договірної забезпечення виконання договору має бути наділене конкретними правами й обов'язками в процесі їх використання.

Необхідність застосування системи державних закупівель послуг буде значно активізуватися, враховуючи подальші процеси приватизації об'єктів виробничого та соціального призначення, основним чи допоміжним видом діяльності яких є надання послуг. Важлива передумова дотримання принципу неупередженості в системі державних закупівель послуг — незастосування будь-яких преференцій із боку державних замовників щодо організацій, які до зміни форми власності були в підпорядкуванні державі.

Аналіз стану сфери послуг для визначення сегментів, де доцільно застосувати нову модель здійснення державних закупівель, має бути диференційованим залежно від форм організаційно-економічної діяльності та економічно-правових масштабів діяльності організації, що надають послуги. Важливість диференційованого аналізу в тому, що у результаті ринкової трансформації послуг, наприклад, житлово-комунального господарства, деяка їх частина залишилась у державній монополії (водопостачання, теплопостачання, енергопостачання), а частина перейшла в приватний сектор економіки (обслуговування житлового фонду, переробка побутових відходів). Надання всіх цих видів послуг для суспільства гарантує держава, зокрема згідно з нормами і тарифами. Послуги, що надає приватний сектор економіки, їх цінові та якісні характеристики для дотримання вимог законодавства щодо їх споживання повинні бути чітко виписані у вимогах тендерної документації в частині технічних специфікацій стосовно предмета закупівлі, що забезпечить реальне регулювання цін, норм, тарифів та якості надання послуг із боку держави. На нашу думку, після ґрунтовних наукових досліджень щодо визначення оптимальних меж державної форми власності на принципах результативності та раціональності частини послуг, які на даному етапі надає державний сектор, надаватиме повністю або частково приватний сектор через механізм державних закупівель або концесій, із метою створення для споживачів альтернативного вибору джерел отримання послуги.

Враховуючи викладене, стає очевидним, що застосування нової моделі державних закупівель послуг сприятиме розв'язанню ряду проблем у сфері побутового обслуговування населення, зокрема в житлово-комунальному господарстві, для виведення з кризи якого та подальшого його регулювання доцільно імплементувати ряд інструментів, що використовують за кордоном, більшість яких проявляється у застосуванні концесій. У цьому аспекті

варто зазначити, що більшість укладених контрактів на обслуговування і управління та безпосередньо довоготермінових концесійних договорів у зарубіжних країнах, на відміну від практики їх застосування в Україні, укладені за процедурами державних закупівель послуг. Право на обслуговування ринку побутових послуг отримує той учасник торгів, який за умовами тендерної документації пропонує найкраще співвідношення ціни та якості. У такому випадку держава регулює якість наданих послуг, що є важливим чинником забезпечення стандарту життя населення, через встановлення чітких кваліфікаційних вимог до виконавців та технічних специфікацій, базованих на відповідних нормативах щодо виду послуги, який закуповують. У такому випадку відбуватиметься синтезоване нормативне та договірне регулювання відповідного сегмента ринку послуг та сповна забезпечуватиметься висока якість їх надання, бо організація-виконавець буде зацікавлена у подальшому співробітництві. Адаже у даній сфері є гарантований ринок збуту — як одна із найважливіших умов ведення успішного бізнесу в сучасних умовах господарювання.

Щодо цього варто зазначити, що у ринковій економіці оптимального обсягу виробництва досягають за умови, коли довготерміновий платоспроможний попит дорівнює довготерміновим кінцевим затратам. За дослідженням американських економістів, оптимальна ціна житлово-комунальних послуг об'єктивно нижча від середніх загальних затрат [3, с. 188]. Тому для зацікавлення приватних господарюючих суб'єктів у сфері комунальних послуг, недопущення збитковості при фінансово-господарській діяльності держава може застосовувати адресні види соціальної допомоги малообезпеченим верствам населення та передбачати спеціальні умови застосування елементів договірної взаємодії процедурної підсистеми державних закупівель послуг.

Застосування комплексної нової моделі здійснення державних закупівель послуг на муніципальному рівні стосовно надання побутових послуг територіальній громаді може проявлятися, наступному. За умови імплементації польського досвіду реформування житлово-експлуатаційних контор у бюджетні заклади, т. зв. управління комунальними будинками, доцільне застосування вимог інструментальної та процедурної підсистеми державних закупівель послуг для обрання приватних фірм, яким доручають надання різних видів сервісних продуктів на рівні територіальної громади. У випадку застосування організаційно-правових форм самоорганізації населення шляхом утворення кондомініумів, останні як юридичні особи можуть укласти угоди з тими організаціями, що визначені переможцями застосування процедур державних закупівель послуг. У цьому випадку буде досягнуто раціональності використання бюджетних коштів, оскільки сума договорів не буде включати суму оплат праці та утримання даних закладів, за умови, якщо б вони перебували у комунальній чи державній формі власності. Результа-

тивність застосування державних закупівель послуг для надання цих видів послуг буде забезпечена введенням у технічні специфікації предмета закупівлі Типового переліку житлово-комунальних послуг із обов'язковим зазначенням їх вартості та періодичності надання, згідно з вимогами нормативно-правових актів [5]. Моніторинг якості та своєчасності надання даних видів послуг і отримані на його основі результати можуть слугувати критерієм кваліфікаційного відбору здійснення закупівель у наступному році, що автоматично забезпечуватиме недопущення приватних організацій з сумнівною репутацією до надання послуг побутового сервісу. Основною передумовою дієвості застосування концептуальної моделі здійснення державних закупівель послуг у даному сегменті економіки є застосування тільки конкурентних процедур закупівель із використанням удосконалених методичних підходів і за умови реформованої організаційної структури управління системою таких закупівель. Першочерговим завданням, насамперед органів місцевого самоврядування, щодо створення можливостей для застосування запропонованої моделі є ґрунтовне вивчення рівня конкуренції в окремих сегментах житлово-комунального господарства та визначення на цій основі можливості комерціалізації окремих видів послуг сервісного продукту.

Функціональна спрямованість застосування концептуальної моделі має бути акцентована і на посиленні використання державних закупівель у тих сегментах та секторах послуг, де це вже практикували. На сьогодні існуюча незначна частка розмірів державних коштів, що спрямовують у сферу науки й освіти через процедури закупівлі послуг, зокрема для закупівлі фундаментальних наукових досліджень, підтверджує, що не створено дієвих передумов для прискорення науково-технічного прогресу. За підрахунками ряду науковців, результати комплексних проєктів реалізують у середньому протягом 9—12 років, а конструкторсько-технологічні розробки — 3—5 років. Це одна з найсуттєвіших причин того, що обсяг фінансування наукових досліджень в економічно розвинутих країнах випереджає зростання ВВП у 2—3 рази, оскільки екстраполяція цих показників визначає необхідність фінансування у максимально допустимих межах [4, с. 7]. Збільшення частки державних коштів, яку спрямовуватимуть через закупівлю послуг на здійснення наукових програм та фундаментальних досліджень, що базується на комплексній стратегії у сфері науки, значною мірою може стати визначальною детермінантою забезпечення сталого економічного розвитку країни.

ВИСНОВКИ

За умови застосування запропонованих удосконалених елементів організаційної, функціональної, інструментальної та процедурної підсистем системи державних закупівель послуг у рамках дії концептуальної моделі державних закупівель послуг у запропонованих секторах та сегментах економіки буде досягнений синергетичний

ефект, вплив якого проявлятиметься у досягненні одночасного соціального стандарту життя населення, економії державних коштів, соціального партнерства, реалізації завдань програмно-цілевих документів, стратегії розвитку окремих територіальних утворень і загалом отримання високоякісних сервісних продуктів.

Однак, навіть при використанні у моделі всього спектра запропонованих удосконалених методичних підходів щодо здійснення державних закупівель послуг та організаційних структур даної системи, дана модель за умови її впровадження на даному етапі може стикатися з низкою потенційних обмежень результативності, що пов'язано з економіко-інституційною побудовою економічної системи. Це проявляється у переплетенні аналогічних державних та локальних потреб, з боку її різних інституційних одиниць, з відсутністю чіткої класифікації потреб у послугах і законодавчо встановлених технічних специфікаціях щодо придбання послуг у рамках виконання соціального замовлення суспільства.

Також, незважаючи на запроповану значну кількість економічних інструментів забезпечення дієвості нової комплексної моделі державних закупівель послуг та функціональних підходів до цього, значна частина передумов її дієвості й результативності перебуває в площині не лише економічних, а й морально-етичних аспектів застосування, оскільки втілення у життя будь-якої функціональної моделі неможливе без використання людського фактора. А це зумовлює необхідність розробки інструментарію контролю та відповідальності за дотриманням морально-етичних норм діяльності з боку всіх суб'єктів системи державних закупівель послуг як на державному, так і на місцевому рівнях.

Література:

1. Государственное управление. Основы теории и организации / [Под ред. В.А. Козбаненко]. — [Т.1]. — М.: Статус, 2002.
2. Золотарева А. Совершенство системы закупки товаров, работ и услуг для государственных нужд / А. Золотарева, Б. Копейкин, А. Катамадзе. — М., Институт экономики переходного периода. 2003. — С. 361.
3. Лукьянченко А.А. Проблемы рыночной трансформации системы городских услуг / А.А. Лукьянченко // Актуальные проблемы экономики. — 2003. — № 11(29). — С. 183—192.
4. Коцацкий В.П. Отдельные аспекты эффективного использования государственных средств / В.П. Коцацкий // Экономика, финансы, право. — 2005. — № 2. — С. 5—8.
5. Постанова Кабінету Міністрів України. Про затвердження порядку формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій і Типового договору про надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій: за станом на 12.07.2005 р. № 560/Верховна Рада України. — Офіц. вид. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2010 р.